

Akuutti leukemia

Akuutissa leukemiassa luuytimeen kertyy kypsymättömiä soluja ns. blasteja, jotka alkavat häiritä normaalia, säädeltyä verisolutuotantoa. Varsinaisia paikallisia kasvaimia ei yleensä muodostu leukemioissa, mutta "sairaatsolut" lisääntyvät nopeasti ja hallitsemattomasti muodostaen epäkypsiä soluja, jotka eivät toimi normaalisti. Leukeemiset solut voivat levitä myös veren välityksellä ja keräytyä paikallisesti elimistöön ns. leukeemisiksi pesäkkeiksi.

Verisolut kehittyvät luuytimessä ns. kantasoluista. Kantasoluista suoraan jakautumalla ja kypsymällä kehittyvät erikoistuneita soluja kuten erytrosyyttejä (punasoluja), trombosyyttejä (verihiutaleita) ja leukosyyttejä (valkosoluja). Solujen jakautuminen tapahtuu normaalisti erittäin säädeltyä niin, että solujen tuotanto vaihtelee tarpeen mukaan. Terveillä ihmisillä on kantasoluja, eri kypsymisvaiheessa olevia soluja ja kypsiä erikoistuneita soluja vakiintunut määrä. Leukemiassa tämä säätely pettää. Pahanlaatuiset solut alkavat lisääntyä hallitsemattomasti luuytimessä. Samanaikaisesti ne menettävät yhä enemmän erikoistumiskykyään ja luuytimeen kertyy epäkypsiä verisoluja, joita kutsutaan blasteiksi. Vähitellen blastien täyttämä luuydin menettää kykynsä tuottaa muita tarvitsemiamme kypsiä verisoluja. Tässä vaiheessa sairaus aiheuttaa oireita.

Leukemioita on monta eri muotoa. Jokainen on saanut nimensä sen mukaan, mikä erikoistuneista solulinjoista häiriintynyt. Pääasiassa akuutit leukemiat jaetaan kahteen suureen ryhmään:

AML akuutti myelooinen leukemia

ALL akuutti lymfaattinen leukemia

Ensimmäinen ja tavallisin oire leukemiassa johtuu kypsiin verisolujen puutteellisesta tuotannosta. Erytrosyyttien (punasolut) puutteessa esiintyy anemiaa, jolloin kudokset eivät saa tarpeeksi happea. Sinun Hb (hemoglobiini) laskee, jolloin tulet kalpeaksi ja hengästyit helposti, lihakset tulevat nopeasti kipeiksi, olet väsynyt ja saat ehkä helposti päänsärkyä.

Trombosyyttien (verihiutaleet) puutteessa verenvuotoriski lisääntyy, jolloin saattaa esiintyä mustelmia ja verenvuotoja. Normaalisti toimivien leukosyyttien (valkosolut) puute heikentää vastustuskykyäsi infektioille. Sinulla voi olla pitkittynyt ja huonosti paraneva infektio kuten kurkkukipua tai poskiontelontulehdus.

Leukemian toteaminen

Potilas keskustelelee lääkärin kanssa oireista, joita hän on itsellään huomannut kuten väsymys, hengenahdistus, kalpeus, mustelmat, kivut, kuume jne. Mitkään em. oireista eivät ole tyypillisiä yksinomaan leukemialle. Mutta oireen perusteella voidaan ottaa verikoe, jotta saadaan tietoa verisoluistasi, ns. verenkuva. Vastauksessa nähdään usein poikkeavuus; monesti on matala Hb (hemoglobiini), trombosyytit (verihiutaleet) ovat normaalia alhaisemmat ja leukosyytit (valkosolut) ovat tavallisesti koholla. Leukosyytit on yhteisnimitys erilaisille valkosolutyypeille. Tutkittaessa eri valkosolutyyppejä tarkemmin voi olla että niiden joukossa näkyy epäkypsiä soluja (blasteja). Tässä vaiheessa voidaan vahvasti epäillä, että verta muodostavassa kudoksessa eli luuytimessä on häiriö. Varman diagnoosin ja arvokkaan lisätiedon saamiseksi tutkii veritauteihin erikoistunut lääkäri eli hematologi luuydinnäytteen. Näyte otetaan lantionluusta (crispunktio) tai rintalastasta (sternaalipunktio). Näyte otetaan paikallispuudutuksessa ja se ei kestä kauan. Neula viedään luuytimeen

ja pieni määrä luuydintä imetään ruiskun avulla. Toimenpide on pikaisesti ohi, mutta voi aiheuttaa epämiellyttävää oloa sillä hetkellä, kun luuydintä imetään ruiskuun.

Leukemian hoito

Kaikella hoidolla pyritään pääsemään ns. remissioon eli tilaan, jossa sairauden oireet elimistössäsi ovat poissa ja normaali solutuotantosi toimii. Hoito koostuu ensisijassa solunsalpaajista eli sytostaateista. Solunsalpaajat vaikuttavat ennen kaikkea nopeasti lisääntyviin soluihin. Ne vaikuttavat sekä sairaisiin (kasvain-) soluihin että terveisiin soluihin, joten niitä tulee käyttää huolellisesti ja varovaisesti. Lääkkeiden määrät ja vahvuudet lasketaan painosi ja pituutesi mukaan. Jokainen sytostaattikuuri on laskettu juuri sinulle. Lääkkeet annetaan erityisissä jaksoissa, kuureissa, jotta saataisiin mahdollisimman hyvä vaikutus leukemiasoluihin.

Hoito-ohjelma, jota sinun hoidossasi toteutetaan, valitaan sen mukaan mihin leukemioiden alaluokkaan sairautesi kuuluu. Myös ikäsi ja oma vointisi vaikuttaa hoito-ohjelman valintaan. Hoito-ohjelma koostuu monesta eri hoitajaksosta, jotka toteutetaan arvioituina ajankohtina usean kuukauden aikana. Etukäteen on vaikea antaa tarkkaa kokonaiskuvaa hoidostasi, koska emme tiedä kuinka elimistösi tulee reagoimaan hoitoihin. Hoitojen aikana seuraamme tarkkaan veriarvojasi nähdäksemme minkälainen vaikutus lääkkeillä on elimistösi. Tarvittaessa voidaan hoito-ohjelmaa muuttaa.

Sekä itse sairauden että hoidon aiheuttamien sivuvaikutuksien vuoksi tarvitset ns. tukihoidoja. Erytrosyyttejä (punasoluja) tarvitaan hapen kuljetukseen elimistössä. Niiden puute johtaa matalaan Hb-arvoon, jolloin syntyy anemia. Anemian oireita ovat väsymys ja kalpeus. Se voidaan korjata väliaikaisesti erytrosyyttisiirrolla (veritiputus). Trombosyyttien (verihiutaleet) puute aiheuttaa lisääntyntä verenvuototaipumusta, johon kuuluu mm. mustelmat ja nenäverenvuodot. Antamalla trombosyyttejä tiputuksena ehkäisemme vuotoriskiä kunnes oma elimistösi alkaa tuottaa riittävästi terveitä soluja. Leukosyytit (valkosolut) suojaavat meitä infektioilta. Riski sairastua infektioihin on suurempi, kun leukosyyttiarvot ovat matalat tai leukosyytit ovat huonosti toimivia. Erilaisia antibiootteja tablettimuodossa voidaan tarvita ehkäisemään infektioita. Jos olet jo saanut infektion, tarvitaan yhdistelmiä eri antibiooteista ja ne annetaan yleensä suonensisäisesti.

Nykyään käytetään leukemian hoidossa myös erilaisia kantasolusiirtoja. Heti sairauden alkuvaiheessa tutkitaan kaikki hoitomahdollisuudet. Lisää tietoa hoidostasi ja eri hoitovaihtoehtoista saat hoitavalta lääkäriltäsi.

YHTEYSTIEDOT

Vaasan keskussairaala
sisätautiosasto E3
puh. 06-323 2742